5-8-99 18

చౌరవ కొరవడిన హక్కుల సంఘం

'మానవ హక్కులగురించి మరీఎక్కువ గొడవచేస్తే దేశమెప్పుడు అభివృద్ధి చెందాలి' అని రాజకీయ నాయకులు, అధికారులు తరచుగా విసుక్కుంటుంటారు —కానీ జాతీయమానవ హక్కుల కమిషన్ ఆలోచనలలో సైతం ఈ వైఖరి ఉందని అనుమానించే పరిస్థితి ఉండడం బాధాకరం.

1993 లో పార్లమెంట్‌లో చట్టం చేసి జాతీయ మానవ హక్కుల కమిషన్‌ను నెలకొల్పింది. ఆ చట్టం పేరు మానవ హక్కుల పరిరక్షణ చట్టం (1993). ఆ చట్టంలోని సెక్షన్ 12 లో కమిషన్‌కు 12 కర్తవ్యాలు నిర్దేశించబడ్డాయి. వాటిలో నాలుగవది :

12 (డి) —రాజ్యాంగంలో కానీ, వేరే ఏదైనా చట్టంలో కానీ మానవ హక్కుల రక్షణ కోసం పొందు పరిచి ఉన్న నియమాలను సమీక్షించి వాటిని సమర్థంగా అమలు చేయడానికి అవసరమైన సూచనలు చేయడం :—

సమర్థంగా అమలు కావడానికి చేసే 'సూచనలు' కూడా సమర్థంగా ఉండాలి. కేవలం చేసి ఊరుకోవడం కాదు. వాటిని పాటించాలన్న ఒత్తిడి పాలకుల మీద బలంగా పెట్టాలి. నిజమే, తన ఆదేశాలను అమలు చేయకపోతే ధిక్కారానికి శిక్షవేసే అధికారం న్యాయస్థానాలకున్నట్టు జాతీయ మానవ హక్కుల కమిషన్‌కు లేదు. అంతమాత్రంచేత కమిషన్ ఏ రకంగానూ ఒత్తిడి పెట్టలేదని అనుకోకూడదు. మానవ హక్కుల రక్షణ కోసం ఉద్దేశించిన నియమాలను ప్రచారంలో పెట్టి వాటికి సంబంధించిన చైతన్యాన్ని ప్రజలలో పెంపొందించడం సెక్షన్ 12 (హెచ్) ప్రకారం జాతీయ మానవ హక్కుల కమిషన్ లక్ష్యాలలో మరొకటి కాబట్టి ప్రజలలో తన సూచనలను ప్రచారంలో పెట్టడం ప్రభుత్వంపైన ఒత్తిడి పెట్టడానికి కమిషన్ చేతిలో ఉన్న అవకాశాలలో ఒకటి.

సుప్రీంకోర్టు, హైకోర్టు న్యాయమూర్తులుగా పని చేసి రిటైరయిన వ్యక్తులు సభ్యులుగా ఉన్న జాతీయ మానవ హక్కుల కమిషన్ ఈ రకమైన బహిరంగ విమర్శ ఒకటికి నాలుగుసార్లు చేస్తే ప్రభుత్వాలపైన ఒత్తిడి చాలా ఉంటుంది. 'ప్రజలు అడిగితే ఎట్లాగూ స్పందించరు. ఈ పెద్ద మనుషులు చెప్తే కూడా వినరా' అనే విమర్శ సమాజంలో బలపడడం పాలకులను ఏదో ఒక మేరకు ఇబ్బంది పెట్టగల విషయం.

మానవ హక్కుల కమిషన్ చేసే సూచన శాసన సంబంధమైన సూచన అయితే మరింత ఎక్కువ ఒత్తిడి పెట్టే అవకాశం ప్రజలకు ఉంటుంది. చట్టాలకు ఫలానా సవరణ చేయమని మానవ హక్కుల కమిషన్ నిర్దిష్టమైన సూచన చేయగలదు. ఒక 'బిల్లు' ముసాయిదా తయారు చేసి అన్ని రాజకీయ పార్టీల ముందు లేక చట్ట సభల ముందు పెట్టి, దానిని చట్టం చేయమని సూచించవచ్చు. అప్పుడా పని చేయడానికి పార్టీలు సిద్ధంగా లేకపోతే ఎందుకు లేవో వారే జవాబు చెప్పుకోవలసి ఉంటుంది. హేతుబద్ధమైన జవాబయినా చెప్పాలి లేదా మానవ హక్కుల పట్ల తమకు గౌరవంలేదని ఒప్పుకోవాలి.

ఈ ఒత్తిడి ప్రభుత్వాల మీద పెట్టడానికి జాతీయ మానవ హక్కుల కమిషన్ తొలి నాటి నుండీ సిద్ధంగా లేకపోవడం విచారకరం. ప్రభుత్వం పట్ల 'ఘర్షణ వైఖరి' అవలంబించడం మంచిదికాదనే అభిప్రాయాన్ని జాతీయ మానవ హక్కుల కమిషన్ బాధ్యులయిన న్యాయకోవిదులు బహిరంగంగానే వ్యక్తం చేస్తున్నారు.

హక్కుల ఉద్యమకారులు పెట్టుకునే పద్ధతిలో ఘర్షణ పెట్టుకొమ్మని జాతీయ మానవ హక్కుల కమిషన్‌ను ఎవరూ కోరరు. ఒక ఉద్యమంగా పని చేయమని కూడా కోరరు. చట్టం పరిధిలోనూ, రాజ్యాంగం పరిధిలోనూ తనకున్న అధికారాలను మానవ హక్కుల పరిరక్షణ కోసం సద్వినియోగం చేసుకొమ్మని మాత్రమే కోరుతారు.

జాతీయ మానవ హక్కుల కమిషన్‌కు మానవ హక్కుల పరిరక్షణ చట్టంలో ఏమాత్రం అధికారాలు ఉన్నాయి, వాటి పట్ల మన పాలకులకు ఏపాటి గౌరవం ఉంది అనేది ఇక్కడ సమస్య కాదు. ఆ లోపాలు కమిషన్‌వికావు. తనకుండే అధికారాల పట్ల కమిషన్‌కు ఉండే వైఖరి ఏమిటన్నది ప్రశ్న. 'మనబోటి మూడవ ప్రపంచ దేశాలు అభివృద్ధి చెందాలంటే మానవ హక్కుల విషయంలో మరీ కఠినమైన వైఖరి అవలంబించకూడదు' అనే తప్పుడు ఆలోచనా ధోరణి జాతీయ మానవ హక్కుల కమిషన్ వ్యవహార శైలిలో దాగి ఉందనిపిస్తుంది.

ఈ వాదనను చైనా పాలకులు, మలేషియా వంటి ఇతర తూర్పు ఆసియా దేశాల పాలకులు బాగా ప్రచారంలో

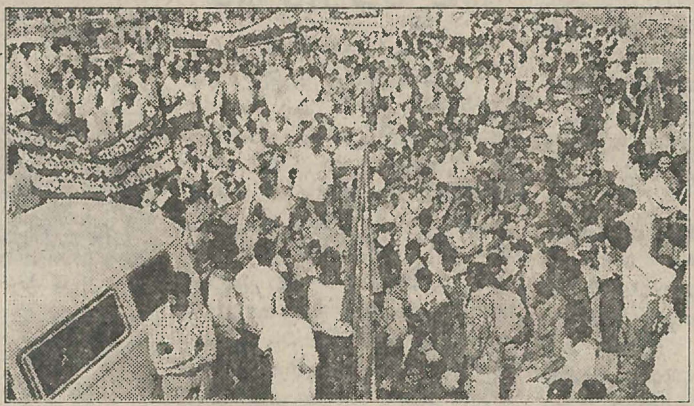

పెట్టారు. మానవ హక్కులను కూడా 'అభివృద్ధి' లో భాగంగా చూసేటట్టయితే ఇక్కడ అసలు వైరుధ్యమే లేదు. కానీ — అనవసరమైన దాగుడు మూతలు లేకుండా —స్థూల ఆర్థిక అభివృద్ధి పెరుగుదలరేటు అభివృద్ధికి ఒక సంకేతమని అనుకుంటే (అదే అభివృద్ధి అని నిర్వచిస్తే తప్పుగానీ అభివృద్ధిలో అది కూడా ఒక అంశమేననడంలో తప్పులేదు).

కొన్ని రకాల మానవ హక్కుల ఆకాంక్ష ఆ రేటును కొంత తగ్గించే అవకాశం ఉందని ఒప్పుకోవలసి ఉంటుంది. దానికి సమాజం సిద్ధం కావలసి ఉంటుంది కూడా. సామాజిక ఆర్థిక రాజకీయ న్యాయం అనే నాగరికతాలక్ష్యం మన గమ్యమయినట్టయితే సామాజిక రాజకీయ న్యాయానికి దోహదపడే మానవ హక్కుల కోసం ఆర్థిక పెరుగుదల రెండు పాయింట్లు తగ్గినా ఫరవాలేదనుకోవడానికి సిద్ధంగా ఉండాలి. బడుగు వర్గాల ప్రజల జీవితాలకు ఆ రెండు పాయింట్ల అభివృద్ధి కంటే దానిని కోల్పోయి కాపాడుకునే మానవ హక్కుల వల్లనే ఎక్కువ మేలు జరిగే అవకాశం ఉన్నప్పుడు ఈ సంసిద్ధత సమానత్వలక్ష్యం దృష్ట్యా సహేతుకమైనదే.

'మానవ హక్కుల గురించి మరీ ఎక్కువ గొడవ చేస్తే దేశమెప్పుడు అభివృద్ధి చెందాలి' అని రాజకీయ నాయకులు, అధికారులు తరచుగా విసుక్కుంటుంటారు —కానీ జాతీయమానవ హక్కుల కమిషన్ ఆలోచనలలో సైతం ఈ వైఖరి ఉందని అనుమానించే పరిస్థితి ఉండడం బాధాకరం. 'అనుమానం' అని మాత్రమే ఎందుకంటున్నానంటే కమిషన్ బాధ్యులు ఇక్కడా అక్కడా సెమినార్‌లలో మాట్లాడేటప్పుడు అందుకు భిన్నంగా అంటున్నారు. కానీ కమిషన్ వ్యవహార శైలి వల్ల ఈ అనుమానం వస్తుంది.

ఎన్‌కౌంటర్ హత్యలనే ఒక ఉదాహరణగా తీసుకోవచ్చు. మన రాష్ట్రం కనీసం ముప్పై ఏళ్ళుగా ఈ రకమైన అధికార హత్యాకాండకు పేరుపొంది ఉంది. జాతీయ మానవ హక్కుల కమిషన్ ఏర్పడిన తరువాత చాలా ఒత్తిడి పెట్టగా ఎన్‌కౌంటర్లపైన విచారణ చేపట్టింది. 1996 నవంబర్‌లో వివరమైన రిపోర్టు ఇచ్చింది. ఎన్‌కౌంటర్ అనేది ప్రాథమికంగా హత్యానేరమేననీ ప్రతీ ఎన్‌కౌంటర్ పైనా తప్పనిసరిగా స్వతంత్రమైన దర్యాప్తు జరగాలనీ, దర్యాప్తు ఆధారంగా సంబంధిత కోర్టులో రిపోర్టు దాఖలు చేయాలనీ చెప్పింది. తాను సాక్ష్యాలు స్వీకరించిన అయిదు ఎన్‌కౌంటర్ ఘటనలూ ప్రాథమికంగా బూటకపు ఎన్‌కౌంటర్లుగా కనిపిస్తున్నాయని చెబుతూ, ఆ అయిదింటిపైనా సిబిసిఐడి దర్యాప్తు జరపాలని జాతీయ మానవ హక్కులకమిషన్ ఆదేశించింది.

ఈ ఆదేశాలేవీ అమలు కాలేదు. కనీసం ఈ ఆదేశాల భయానికి మన రాష్ట్ర పోలీసులు ఎన్‌కౌంటర్ హత్యలు తగ్గించారా అంటే అదీ లేదు. లేకపోగా అవి ఏటేటా పెరుగుతున్నాయి.జాతీయ మానవ హక్కుల కమిషనంటే మన ప్రభుత్వానికి అంతనిర్లక్ష్యం.

ఇటువంటి నిర్లక్ష్యం ఎదురయినప్పుడు కమిషన్ ఏంచేయాలి? వేరే ఏమీ చేయకపోయినా ఈ నిర్లక్ష్యానికి ప్రభుత్వాన్ని నిలదీస్తూ ప్రజాముఖంగా ప్రశ్నించాలి. మానవ హక్కుల పరిరక్షణ కోసం ప్రజల అవగాహననూ చైతన్యాన్నీ పెంచడం మానవ హక్కుల కమిషన్ కర్తవ్యాలలో ఒకటి కాబట్టి, ప్రభుత్వం కమిషన్ ఆదేశాల అమలు విషయంలో ఎటువంటి వైఖరి అవలంబిస్తున్నదో ప్రజలకు తెలియజెప్పి దానిని ప్రజలలో చర్చలకు పెట్టడం కమిషన్ చేయగలదే కాక చేయవలసిన పని కూడా.

కానీ ఈ మూడు సంవత్సరాల కాలంలో జాతీయ మానవ హక్కుల కమిషన్ ఆ పని తాను చేయకపోగా, చేయమని హక్కుల సంఘాలు కోరినప్పుడు, ప్రభుత్వాలతో ఘర్షణ పెట్టుకోవడం వల్ల ప్రయోజనం లేదు అని జవాబు చెప్తూ వస్తున్నది.

ప్రభుత్వం కావచ్చు, వేరే ఎవ్వరైనా కావచ్చు మానవ హక్కులు అతిక్రమించే వారితో ఏదో ఒకరూపంలో ఏదో ఒకమేరకు ఘర్షణ పెట్టుకోకుండా హక్కుల సంరక్షణ ఏ విధంగా జరుగుతుంది? హక్కుల అతిక్రమణకూ అణచివేతకూ గురయ్యే పీడితులు ఒకరూపంలో ఘర్షణ పెట్టుకుంటారు. హక్కుల సంఘాలు వేరే రూపంలో పెట్టుకుంటాయి. జాతీయ మానవ హక్కుల కమిషన్ సహితం తన పద్ధతిలో పెట్టుకోవడానికి సిద్ధంగా ఉండాలి. రాజ్యాంగంలోని హక్కుల ప్రామాణికతను ప్రాతిపదిక చేసుకుని ప్రజాముఖంగా నిలదీయడం, హక్కుల రక్షణకు అవసరమైన నియమాలను చట్టం ముసాయిదా రూపంలో క్రోడీకరించి చట్టసభలలో కూర్చున్న రాజకీయ పార్టీల ముందుపెట్టి దానికి శాసనం ప్రతిపత్తి కల్పించమని ఒత్తిడి పెట్టడం, హక్కులకు భంగకరంగా ప్రభుత్వం లేక ఇతర పెత్తందారీ శక్తులు ప్రవర్తించిన ఘటనలపైన నిజనిర్ధారణ జరిపి ప్రామాణికమైన నివేదికలు రూపొందించి ప్రచారంలో పెట్టడం మానవ హక్కుల కమిషన్ చేయగల మూడు పనులు.దురదృష్టవశాత్తు జాతీయ మానవ హక్కుల కమిషన్ ఈ మూడింటిపైన పెడుతున్న దృష్టి కంటె మానవహక్కులపైన సెమినార్‌లు వర్క్‌షాప్‌లు నిర్వహించడం పట్ల చూపిస్తున్న ఆసక్తి ఎక్కువ. ఆ పని అనవసరం అని కాదు. కానీ దానికోసమే అయితే ఒక మానవ హక్కుల కమిషన్ అక్కరలేదు.

జాతీయ మానవ హక్కుల కమిషన్ అనుసరిస్తున్న ఈ వైఖరిని ఆసరా చేసుకుని మన ప్రభుత్వం ఎన్‌కౌంటర్‌ల విషయంలో మరింత నిర్లజ్జగా వ్యవహరిస్తున్నది. ఎన్‌కౌంటర్‌లకు పాల్పడిన పోలీస్ అధికారులకు ప్రమోషన్లు ఇచ్చే ఇన్సెంటివ్ స్కీం ఇప్పుడు అమలులో ఉంది. తెలుగుదేశం పార్టీ 1980 ల లో అధికారానికొచ్చిన కొత్తలో ఇటువంటి పాలసీ కొంతకాలం ఉండింది. ప్రమోషన్లు ఇవ్వడం, నగదు పారితోషికం ఇవ్వడం జరిగింది. దీనిపట్ల బయటి సమాజంలో వచ్చిన విమర్శ కంటే పోలీస్ శాఖలో వ్యక్తమైన అసంతృప్తి ఎక్కువ. హత్యలు చేసే అవకాశం అందరికీ సమానంగా ఉండదు కదా!

ఈ అసంతృప్తి కారణంగానేనేమో రాష్ట్రప్రభుత్వం ఆ స్కీమును కొన్నాళ్ళు పక్కన పెట్టింది. కానీ ఈ మధ్య ఇటువంటి ప్రోత్సాహ కాలు మళ్ళీ మొదలయ్యాయి. ఎన్‌కౌంటర్‌లలో చనిపోయే నక్సలైట్ల దగ్గర డబ్బేమైనా ఉంటే దానినంతా వారిని చంపిన పోలీసులకు పంచుతున్నారు. కొంత మంది ఎస్‌పిలు మరీ సిగ్గు విడిచి పెట్టి మృతదేహాల సమక్షంలోనే ఈ డబ్బు పంపకం చేపడుతున్నారు.

ఇదికాక ప్రమోషన్ల ప్రోత్సాహం కూడా ఇప్పుడు అమలులో ఉంది. నాలుగయిదు ఎన్‌కౌంటర్లు చేసేసి త్వరత్వరగా హెడ్ కానిస్టేబుల్ నుండి ఎస్‌ఐ అయినవారు, ఎస్ ఐ నుండి సిఐ అయిన వారు తెలంగాణాలో చాలా మందే ఉన్నారు. సాయుధ నక్సలైట్లను ఎదుర్కొనడానికి కావలసిన ధైర్యం ఇవ్వడానికి ఈ ప్రోత్సాహం అవసరం అని ప్రభుత్వం అనొచ్చు. కానీ జరిగేదేమిటంటే ఎంతో కొంత సంబంధం ఉందని అనుమానించిన వారినీ సరండర్ అయిన మాజీ కార్యకర్తలనూ పట్టుకు పోయి కాల్చి చంపి రికార్డు చూపించి ప్రమోషన్ కొట్టేయడం. ఇది జరుగుతున్నదనే విషయం స్పష్టమే.

ప్రభుత్వం చేస్తున్న ఈ తప్పుడు పనిని నిలువరించడానికి కొంతవరకైనా అధికారం ఉన్న మానవ హక్కుల కమిషన్‌కు ఈ విషయం స్పష్టంగా తెలిసినప్పటికీ మానవ హక్కుల రక్షణ కోసమే ఏర్పడ్డ ఆ కమిషన్ తన కర్తవ్యాన్ని నిర్వర్తించడానికి ఉత్సాహం చూపనప్పుడు, ఇక రాజ్యాంగమన్నా హక్కులన్నా గౌరవంలేని పార్టీలు, అధికారంలో ఉన్న ప్రభుత్వాలు తప్పుడు పని చేస్తున్నాయని ఆశ్చర్యపోవలసిన అవసరమేముంది?

—కె. బాలగోపాల్